

Tanuljon tárogatót minden magyar!

A «Wagner»-féle tárogató-iskola nemcsak tárogatóra, hanem kottára is megtanít minden zenekedvelőt vagy kezdőt a legrövidebb időn belül. Úgyes példákkal magyarázza az iskola miként kell kottát olvasni és tárogatózni úgy, hogy tanítóra egyáltalán nincs szükség és mégis gyorsan tanulunk. A «Wagner»-féle tárogató-iskola gyönyörű magyar népdalokat, újabb magyar és régi kurucz dalokat tartalmaz, többek között:

Csillagtényes nyári éjjel,
Messze mentél, nagyon messze,
Cserebogár, sárga cserebogár,
Ha majd egyszer a siromon,
Vallomás,
Három hervadt rózsza,
Fürdik a holdvilág,
Kék nefelejts,

Ugy még sohasem volt,
Ocskai brigadéros,
Hoffmann meséiből,
Eredeti Rákóczi nóta,
Bordal a „Bánk bán“-ból,
Bihari kesergője,
„Tosca“ operából,
Zsindelyezik a kaszárnya,

Leszopom a jó bort, stb. stb.

A «Wagner»-féle tárogató-iskola gyönyörű ábrákkal, nagy alakban, finom kivitelben, csekély 6 koronáért kapható minden papír-, könyv- és zeneműkereskedőnél, vagy a kiadónál

WÄGNER

országszerte elismert elsőrendű magyar
hangszer- és beszélőgépek nagyáruháza

Budapest, VIII., József-körút 15. szám

Vidéki rendelésnél az összeg előre küldendő! Wagner-féle tárogatók 500 koronáig! Árjegyzék 50 fillér bélyeg ellenében bérmentve. Óvás! Figyeljen a «Wagner» névre, hogy máshoz be ne tévedjen.

21. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZEPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ HETILAP.

BUDAPEST, MÁJUS HÓ 25

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 1 Kor.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 48.— korona
Félévre — 24.— korona
Negyedévre — 12.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
állapított viteldíj is esatolandó.

Goya : Carneval.

A MAGÁNGYŰJTEMÉNYEK KÖZTULAJDONBA VETT MŰKINCSEIBŐL.

SZEGEDI EMMA, SZINÉSZNŐ.

REGÉNY. — IRTA MOLY TAMÁS.

(Folytatás.)

— Bocsásson meg, nagyságos asszonyom, még egy nagy kérésem van. Nem tudom, fogja-e teljesíteni?

— Kérem szépen, tessék csak...
— Nem leszek hálátlan és ha megengedi, felajánlok egy doboz kuglert.

— Kérem szépen! — A pénztárosnő édesen mosolygott és most igazán kíváncsi volt, mit akar tőle ez a finom úr; határozottan izgatott volt.

— Ha tehát megengedi, arra kérem, ne tessék szólni erről a mi kis beszélgetésünkről senkinek, se ma, se holnap, semmikor. Mert ez fölösleges. Mindenféle találgatásra adna okot s ezt szeretném elkerülni. Tudom, hogy a mire kérem, az nagy dolog, de nagyon szépen kérem, ha ön is úgy akarja, nagyságos asszonyom, tegye meg! Számíthatok az ön kegyes jóakarataira?

A pénztárosnő, csalódottan bár, mégis meg volt hatva:

— Nem fogok erről szólni senkinek, — és megértő, meleg pillantást vetett az ismeretlen finom úrra.

Borbáth mélyen a szemébe nézett a megbüvölt pénztárosnőnek, mélyen megemelte a kalapját, szertartásos meghajlással búcsúzott és lesietett a lépcsőn. Még volt dolga elég.

A kívül egész délelőtt foglalkozott volt, azzal otthon az ebédnél találkozott. Mind a ketten csöndesek, szótlank voltak. A gyermekek beszélgettek s majdnem mindig Emmához intézték szavukat. Borbáth csak nézte Emmát és olyan különösen mosolygott (ezt ő azonban nem tudta), hogy Emma, asztal-bontás után, nem állhatta meg kérdés nélkül:

— Minek örül olyan nagyon, Borbáth úr?
— Örülök? Nagyon örülök? — Csodálkozó arcot vágott és gyorsan elrejtette benső titkos örömet.

— Feltűnően, úgy hogy meg kellett kérdeznem. Ne vegye rossz néven; ha titok, nem szóltam semmit.

— Nékem nincsen titkom, ön előtt egyáltalában nincsen és nagy megiszteltetésnek veszem, ha érdeklődik irántam. Jól látta, valóban olyan öröm él most bennem, a melyet talán még sohasem éreztem. És ezt az örömet önnek köszönhetem. — Így lehet egy részét az örömmömnek a legjobban rejtegetni, gondolta.

Emma összevonta kissé a szemöldökét, nem szerette ezt a fordulatot.

— Rosszul esik önnek, hogy ezt mondtam? Nincsen rá oka. Eddig, ezt ön is tudja, nem voltam a színházukban. Etelka ugyan nagyon meg volt elégedve az előadásokkal, melyeket látott, de én mégse mentem el. Azért nem — most megmondom egészen őszintén — mert azt hittem, el tudom képzelni, milyen lehet az önök színháza.

Emma legyintett a kezével és kedves maliciával szólt:

— Elképzelni ezt csak szakmabeli tudja.

— Kérem, azért nem mentem el, mert ha ön nem játszott, más ott nem érdekelt. És ha játszott... bocsánatot kérek nyíltságomért... azért nem mentem, mert rosszul esett volna önnek abban a környezetben látnom, pardon, nem akarok ezzel senkit sem megbántani, — bugyborékolta Borbáth komolyan, izgatottan, — de az volt az érzésem, hogy ön elsősorban úriasszony, előkelő, minden tekintetben kifogástalan, nobilis úri nő és nem való erre a pályára; kéthetenként meg háromhetenként összecsomagolnak és utaznak egyik helyről a másikra és játszanak a fogadó csúnya, kiábrándító termében, úgy-e bár, megért, ha őszintén így mondom: a kit házamnál vendégül látni nekem, minden cikornyá nélkül, szószertint így van: nekem nagy megtiszteltetés, fájt volna önt — és ez

az egyik ok, ezt nem akartam — ott önhöz nem illő társaságban látni s ezért nem mentem színházba, a mikor ön játszott, mélyen tisztelt nagyságos asszonyom!

— Van még egy másik ok is? — kérdezte Emma, kissé meghatottan s ezt leplezni próbálta csinált jókedvvel.

— Igenis, van, — és Borbáth komoly lelkesedéssel, ünnepélyesen mondotta ezt. — Nagyon féltém, hogy ön rossz színésznő.

— Nagyon félt? — Emma kacagott. — Jaj de kedves!

— Kérem, én is foglalkoztam művészettel, egy kicsit a zenével. Magam is muzsikálok, helyesebben: muzsikáltam, de ez egészen mellékes, csak azért említém, hogy vele kapcsolatban tudjam hangsúlyozni: sokat gondolkodtam, méltóztassék elhinni: gondolkodtam azon, hogy mi a művészet, mi a művészi és ki művész. Vagyok olyan szerénytelen és tulajdonítok magamnak egy kis hozzáértést. Tehát bizvást mondhatom: fájt volna, ha látom, hogy ön a jóisten tudja hogyan és miért került erre a pályára. Ezért sem mertem színházba menni, gyáván itthon maradtam.

— Na és most? Mert sejtem, hogy időközben történt valami?

— Az történt, hogy ma délelőtt fölmentem a színházhoz a levéllel, melyet át is adtam önnek, az első felvonás után.

— Jé, az a levél, egészen megfedekeztem róla!

Borbáthnak ez végtelenül jól esett; sötétbarna szemé tele volt ragyogással.

— Bementem, tudja, a terebe és vártam. Önök próbáltak már, nem akartam zavarni. És belépett a színre ön. Asszonyom, nem frázis, hanem szent igazság: a mikor ön bejött, a szívem nagyot dobbant, mintha egy ököl kongatta volna meg belülről a mellkasomat. Mert nem ön volt az, a ki most belépett. Az imént még láttam, a mikor rászólt azokra... az urakra, mert megakasztották a próbát...

— Azt is látta?! Ejnye de röstelltem!

— Igaza volt, mindenképpen igaza volt! Ezt csak akkor értettem meg, a mikor ön játszott. Mert ön Alvingnét vitte színpadra. Elhűltém, a mikor ezt láttam! Asszonyom, nem bókolok, nem akarok szépeket mondani, a józan igazság az, a mikor kimondom, a hogyan érzem az én szent meggyőződésemet: ön igen nagy színésznő, ön művész, a szó nemes értelmében. Ez annál is megdöbbentőbb megállapítás volt számomra, mert ha így elnéztem, nem láttam, nem is éreztem semmi olyat, a mi arra engedett volna következtetni, igazán mondom. Hiszen ön más valaki, mint a kinek megismerni véltem! Egészen más! Most, a mikor itt állok ön előtt, megint az az érzésem, hogy ez tévedés lehetett, valami komikus varázs, magam se tudom, hogyan magyarázzam... de most megint nem hat reám úgy, mintha az a nagy művésznő volna...

— Na látja! úgy-e, hogy nem vagyok művésznő? szimpla vidéki színésznő vagyok, se több, se kevesebb! — Emma jókedvűen kacagott.

— Pedig az: művésznő! Most nem; most ember, bájos, kedves, finom, nagyszerű ember és ez is az ön művészi lelke nobilitásáról tanuskodik. Hanem este, a színpadon... ő, én most már tudok mindent! És ennek örülök, méltóztatik most már megérteni? Ha lát a szememben valami egészen különös örömet ragyogni, úgy ez azért van, mert örülök a holnap estének, a mikor életem egyik ünnepét fogom ünnepelni. A mikor egy nagy művészi eseménynek leszek a tanuja. A mikor nézni fogom, hallgatni fogom és csak önt fogom látni, az emberábrázolót, és a mikor egy szerencsétlen asszony könyörtelen sorsa

nékem fontosabb lesz, mint az én elrontott életem minden bánata meg keserősége. A mikor átengedem magam az ön nagy tudásának, művészi erejének és nem fogok törődni azzal, hogy én ki vagyok, mi vagyok, minnek is vagyok ezen a világon, mely nekem bizony elég szomorú. Örülök annak a néhány gyorsan tovatűnő órának, melyet az ön nemes művészte fog nekem értékessé tenni... szolgálatajára, most megmondtam a választ érdeklődő kérdésére.

Borbáth szemében csillogott az indulatos lelkesedés.

Emma két kezét egymásba fűzte, fejét kissé oldalt hajtotta és mosolygott hozzá szelíden és gondolta: Kedves ember, milyen sokat tud rólam beszélni, és úgy látszik, szeret hódolni és lelkesedni és bizonyosan azért látja meg érzi mindezt és azért mondja, mert már nagyon is szerelmes belém, könnyen képzelődő, derék, jó ember, a ki ha folyton így beszél, elűz ezzel világgá...

— Kár, hogy ezt elmondta, — szólt most, — kár, hogy bennem ekkora tudást hisz. Nem vagyok kaczer, nem is azért mondom: túlzott dicsérete elfogódottá tesz. Igen, azt hiszem magamról, hogy tehetséges színész vagyok, de akkora művész, a milyennek ön engem lát, istenem! sohasem leszek.

— Máris az... máris az... — csuklotta Borbáth mély áhítattal.

— És most itt ez a nehéz szerep, nem igaz, nem nehéz, nagyon jól van fölépítve, s ez a fő-dolog, csak azért tetszik nehéznek, mert más, mint a milyen szerepeket játszani szoktam. Ezt másképpen kell megcsinálni, a kifejezés más eszközeivel, és ez sok dolgot ad. Természetesen végig egységesnek kell maradnom benne, és az én ábrázolásomnak még sok gyöngye momentuma van.

— Ugyan kérem! — próbált ellenmondani Borbáth.

— Azt én tudom legjobban. Csak nem hiszi, hogy egygyű vagyok, és nem leszek ridegen őszinte önmagamhoz? A ki eredményes munkát akar végezni, gyanakodjék magára. Tudja, én így szoktam: „Barátom, számár vagy, s azért kérlek, kezd mindíg a legelején a tanulást!” Így fogok a munkámhoz. És erre a szerepre mennyi időt adtak? hat napot, vagy hetet... hát ez elég! Hallottam egyszer, vagy olvastam, nem tudom, de hiszen ez mindegy, hogy Ibsen legalább egy esztendeig dolgozott egy ilyen darabján; átrágtatja újra meg újra és mérlegelte, hogyan lesz jobb, éppen azért, mert nagyon jól értette a mester-ségét, vagy ha szebb így: a művészetét. Már most én az én kis eszemmel hogyan tudjak elvégezni egy ilyen komoly munkát néhány nap alatt? Úgy-e, hogy ezt nem lehet kívánni? Tudom, a szerepemnek, a hogyan én csinálom, vannak még nagyon kétséges részei. És mert sajnos, már holnap este fogjuk tönkretenni ezt a kítőnő darabot, megyek a szobámba tanulni, különben is készülnöm kell erre az előadásra.

Kezet nyújtott Borbáthnak, megcsókolta a gyermekeket, meg volt elégedve magával, hogy ilyen okosan beszélt, és a szobájába vonult.

Borbáth fölment az emeletre. Föl és alá járt a szobájában, izgatottan gondolt a holnapi előadásra s elképzelte, milyen lesz ez a nagy színházi este. Meg volt róla győződve, hogy Emmát lelkesen fogják ünnepelni. Mosolygott, a mikor a csodálkozó pillantásokra gondolt, melyekkel ismerősei a meghívását, biztatását fogadták, hogy holnap okvetlenül jöjjenek a színházba. Nem akartak hinni az őszinte indokolásnak, hogy nagy művészi ábrázolásról van szó; a kikkel bizalmasabb volt, ránéztek hamiskás hunyorgatással, egyik-

BOKÁNYI DEZŐ ÜNNEPI BESZÉDET MOND

AZ EMLÉKTÁBLA, ALATTA FRANKEL MÉG ÉLETBEN LEVŐ LESZÁRMAZOTTJAI.

FRANKEL LEÓ EMLÉKTÁBLÁJÁNAK LELEPLEZÉSE A NEVÉRŐL ELNEVEZETT KASZÁRNYÁBAN.

Az óbudai születésű Frankel a hetvenes évek szocialista mozgalma egyik kiváló harczosa volt, a párisi kommün idején népbiztos, később a magyarországi szocializmus egyik úttörője.

másik kinyújtott mutatójával tréfásan meg is fenyegette. Az ostobák! Szóval: ő hírbe hozta magát egy ismeretlen színésznővel. Jó, hogy nem tudják, hogy ez az asszony itt lakik nála!... Micsoda botrány keletkezhetik még ebből! Az ilyen begyepesedett agyú nép! Hátha, hátha tudják?... lehetséges... talán már suttognak... mindegy! Holnap igazat adnak neki! Le fogja őket nyugózní ez a nagyszerű asszony csodálatos művészetével. Ez istentisztelet lesz! Mert ez az asszony valóban csak a művészetének él. Az az expressz-level... bizonyosan még most se bontotta föl, elfelejtette. Nem fontos; csak a művészet-e fontos. Jó lenne most egy kicsit gondolkodni. „Barátom, számár vagy!” Kítőnő elv. Igaz, néhány szép koszorút, babérokoszorút kell még rendelni. Csellózni most nem szabad, zavarná Emmát. A virágkereskedésbe fog mindjárt menni; szép szalagok is kellenek, aranybetűs felírással. Meg egy szép virágkosár, a koszorú magában rideg... Mert a lomha közönség csak akkor gondolna erre, a mikor már késő... vajjon lesz-e zsufolt ház? De gyönyörűen tudna most játszani a hangszereken, belül csak úgy muzsikál az érzés! Vajjon Emma szereti a zenét? Emma... Emilia... A virágkereskedésbe kell menni. Jobb, ha elmegy és nem ugrál a szobájában itt fel és alá. Vette a kalapját és ment.

Hogy el ne feledje, Emma elővette most a levelet, vállat vont, felbontotta, s elolvasta: „Kedves Emma! Ó bárcsak azt írhatnám „Kedves Emmám!” Az enyém volt, de én, szerencsétlen ember, mindent megvettem, hogy elveszítsem. Reszket a kezem, így írok, mert reszket a szívem, mert Magára gondolok. Egyetlen Asszony, a ki hozzám jó volt és türelmes és megbocsátó és irgalmas! Én meg durva gaz lélekkel bántottam, bántottam, mindig csak bántottam, pillantásommal, szavammal, cselekedeteimmel, egész életemmel mindig csak bántottam! Töviskoszorút nyomtam a nap minden órájában fenkölt homlokára, és a fájdalom keserű vércseppjei hiába hullottak átks kezemre, nem éreztem akkor, hogy milyen nagyon égnek, és nem eszméltem arra, hogy én vagyok a legnagyobb bűnös, a ki folyton-folyvást vétkezik egy szent Asszony ellen! A mikor elment, itt hagyott, megvallom őszintén, a változása nem fájt, nem fájt, hogy magamra hagyott. Föllelekettem is azt mondtam nevetve: Jó, hogy elment! Remélem, neki is jó; de nekem nagyon jó! Ilyen elvakult voltam. Magamra maradtam. Hiába jártam a kávéházba, hiába ültem ott reggelig a kártya mellét, hiába kerestem fel nőket — térden állva kérem, bocsásson meg, hogy ezeket írom, de elmondok mindent, a hogyan van, alázatos bűnbánattal, sírva, könyörögve, jajgatva! alig

látok írni, a szemem tele van könnyel, s a szemgolyó ugrál a gödrében, ő, nem is tudja elolvasni ezeket a sorokat! Szerencsétlen vagyok! Boldogtalan vagyok! Mert Magához méltatlan vagyok! Térden csúszva közeledek Magához és összetett kézzel esdve könyörgök: Ne hagyjon el! Ne hagyjon el, könyörüljön meg rajtam! Ne hagyjon el! Legyen hozzám irgalmas, legyen hozzám irgalmas! Jól tudom, hogy nem érdemlem meg, de éppen azért, éppen azért legyen hozzám irgalmas és jöjjön, jöjjön vissza! Elmennék, odasielnék Magához, a karjaimba venném és úgy hoznám haza! Haza! A mi kis otthonunkba, melyet Maga rendezett be s mely olyan szép, ha Maga itt van, és a mely életelen, mert Maga nincsen itt! Ó jöjjön, hallgassa meg fohászkozásomat, jöjjön, meglátja, boldoggá fogom tenni, a milyen boldog nem volt még életében! Nem tudok tovább írni, csak kérem, jöjjön, jöjjön! és ne hagyjon engem elveszni, bár megérdemeltem! Ne mesze szívű Asszony, bocsásson meg! Úgy-e jón, úgy-e nem hágy hiába könyörögni, úgy-e... Nem tudok tovább írni! Feladom ezt a levelet, expressz! hogy megkapja mind a többi! Nem a színházhoz címezem, tudom, hol lakik, tudom, hogy jó dolga van! Mindent tudok! Jöjjön!! Epedve várja szerencsétlen férje János.”

Emma visszatette a levelet a borítékjába, úgy tépte össze apró darabokra. Azután a szerepével foglalkozott.

Borbáth az utcasarkon találkozott Ilonnal. Nagyon udvariasan köszönt. Ilon kezét nyújtott:

— Éppen önhöz megyek.

— Hozzám? Parancsoljon! — Borbáth nagy figyelemmel nézett a színésznőre.

— Önökhöz, így akartam mondani, vagy még helyesebben: Emmához...

— A nagyságos asszonyhoz? Visszavonult a szobájába, azt mondta, hogy még tanul, készül a holnapi bemutatóra.

— Éppen azért megyek én is, ő szólt, hogy jöjjenek el hozzá délután egy kicsit segíteni, mert tudja, össze kell állítani holnapra a ruhát, de ez nem nagy gond, nagyon jó darab, egyszer kell csak benne öltözni, a mi nagy előny, nem is képzeli, és igen egyszerűen, könnyű kiállítani, nem kerül pénzbe és nem is fázasztó, őn nem is hiszi, hogy milyen fázasztó egy este háromszor, négyszer is átöltözködni s ezt nemcsak az idegek sínylik meg, hanem a ruha is, azért szeretjük az ilyen egyszerű polgári darabot, az ember már színpadra készen jöhet az öltözöbe, nincsen sok baj...

— De azért mégis csak nehéz darab ez a „Kísértetek”, úgy értem, jól eljátszani nehéz? — Ó nem, a szöveg egyszerű, a mindennapi beszéd van benne, nincsen magasabb szemlélet részlet, könnyű megtanulni, csak értelmesen kell elmondani, nem nehéz, kérem, de azt szokták mégis mondani, hogy Ibsent játszani nehéz feladat, hát én nem tapasztaltam, de nem akarom tartóztatni, Emma is vár, a viszontlátásra, holnap se jön színházba? Emmának nagy szerepe van, igaz, hogy egy anyát játszik, nem fiatal asszonyt, látta Fedorában? nem? azt sajnálhatja, abban gyönyörű és milyen elegáns, igazi hercegnő, talán még eljátszunk egyszer, nézze meg, de ebben a darabban a direktor mamáját játszza, én bizony nem vállalnék ilyen szerepet, hamar ráfogják az emberre, hogy öreg, az pedig még csak les, a míg elszánom magamat arra, hogy öreg legyek, no de most igazán szaladok, mert elkésem és kikapok, isten vele...

Borbáth mélyen megemelte a kalapját, és utána nézett a kedves színésznőnek: Ezt a beszédet, ezt a felfogást nagyon jól meg tudom érteni, gondolta; mert mi köze a színésznőnek a művészetéhez? Ujra meg újra végigvizsgálta a gondolatsort, mely a színészettel meg a művészettel összefüggött, mint az olyan kérdést, mely most nagyon érdekl; észre se vette, hogy mindez csak leplezés, hogy ő tulajdonképpen Emma asszonyra gondol.

Az előadás napján délelőtt volt még próba. Emlékpóba, hogy a szöveget még egyszer megismételjék és rendezzék, a mennyire lehet, némely, még nem oldott helyzetet. A mikor Emma reggel a próbára ment, az utcán szembe jött vele Gáspár.

— Jó reggelt, művésznő, hogy van? — köszöntötte harsányon, vidáman és levette tiszteltetésen a kalapját. Emma kérdő pillantására alázatosan hozzátette: — Csókolom a kezét!

— Ez furcsán hangzott s Emma elvette magától:

— Hát maga mit keres vagy kit keres erre, vörös Gáspár?

— Nem keresek én senkit. Sétálok.

— Ilyen korán? Önnek ma nincsen dolga a színháznál. Vagy talán még le se feküdt? Kártyázott reggelig?

— De bizony lefeküdtem, nagyot aludtam és fel is keltem rendes időben. Nézzem rám, művésznő; ha meglátni rajtam, a mikor éjjelezek, azt is meg kell látni, a mikor istennek és embernek tetsző életet folytatok. Nem szoktam kártyázni, csak modorlászok. Nem vagyok én lump, léha, haszontalan vándorszínész. Nem tudom, mivel szolgáltam rá, hogy úgy lenéz engem, Szegedi nagyság, mint a hegyen lenéz. (Folytatás következik.)

A HESPERIDÁK KERTJE.

Elbeszélés. — Irta Erdős Renée.

II. (Vége.)

Nem azért mondtam el ezeket az előzményeket, hogy ezekkel igazoljam magam, ne higgye. Én mikor magával a kertbe beléptem, nem is gondoltam az öreg Bicére. Bár hogy egy kicsit babonás vagyok és a jóslatokban hiszek, sohasem tagadtam és most még kevésbé tagadnám, de akkor igazán nem gondoltam erre. Örültem annak, hogy örül és tudtam hogy miért örül.

A mint kinyitotta a kertajtót és fölkiáltott: „A Hesperidák kertje”, én végtelenül felvidámodtam, mert láttam hogy ez út nem volt hiábavaló, de nem gondoltam Bicére, inkább arra, hogy voltam ott már egyszer és arra, hogy kivel voltam? Ennek a kedves fiatal, sötétruhás alakja volt előttem és az ő hangja, és a hogy kérve mondta nekem ott a fal mellett, a hol a kőpad állt: Igérje meg nekem! Valamit meg kellett ígérnem akkor, tudom, de nem tudom többé, mit ígértem meg. De hogy ígértem tettem, az bizonyos, valószínűleg súlyos és kemény ígéretet. Ő, az én kisérőm nem is bízott bennem valami nagyon, mert így szólt.

— Maga az örök hűtlenség!
— Én mosolyogtam és nem bántam, akármit mond. Hozzá vagyok szokva, hogy azok az emberek, a kik engem nagyon magyaráznak maguknak, rosszul magyaráznak. Mindent megígértem tehát, szóval, tekintettel, mosolygással, mindent megígértem, a mit csak kívánt tőlem — és nem tartottam meg semmit. Mert nem mindig rajtunk áll, hogy az ígéreiteinket megtartsuk.

— Maga az örök hűtlenség — mondta ő és ezzel egyúttal felmentem engem a hűség alól, vagyis az ígéretem megtartása alól. Nem szabad így beszélni egy asszonynyal...

A hogy másodsor is ott álltam a Hesperidák kertjének kőfala előtt, azon a téli délelőtt magával, a kopár lombtalan fák között, a min az aranygömbök függtek és a mint hallgattam a maga szavait, egyszerre éreztem, hogy bűn volna szólni a jóslatról és arról, a mi már azelőtt történt. Nem kell az eseményeknek útját vágni, nem szabad a jóslatot megkerülni. Én azért vagyok, az én életem azért ilyen, a milyen, hogy útjaim legyenek, a miknek nagy és többféle jelentőségük van. Az én útjaim soha sem egyszerűek, az én kirándulásaim mindig messzebb nyúlnak, mint a hely, mint annak látszólagos távolsága. Én nem vagyok egyszerű sétáló az élet kertjeiben és hozzá a dolgok más jelentőségűek érnek el, mint másokhoz.

Akkor is, a mint ott álltam magával, valami vakmerő suggestiót kíséreltem meg. Vajjon nem mond-e ki egyet a szók közül, a miket az a másik mondott, a kivel egyszer már jártam ott. Nézetem a homlokát, nézetem a szemét és az akaratomat odarögzítettem a maga akaratába és kényszerítettem magát, hogy ott, az elragadtatás perceiben, a míg a kert minden varázsa a maga szívére áradt: rólam beszéljen. Egy perczig tartott ez a mágia és ime, maga beszélni kezdett rólam. Kíváncsi lettem, mint mindig, ha rólam van szó, mert hiába, úgy szeretném már tudni, mi igaz bennem és mi nem és félek, önmagamtól ezt nem fogom megtudni soha. A tekintetem magán függött bizonytalan, bátorítólag. Beszéljen, beszéljen! És maga beszélt! Már öt perc múlva ez jutott eszembe:

— Szegény Bice, te még sokáig nem fogod meglátni drága lámpáidat...

Megint csak hallottam tehát a dolgokat, a mik rólam szólnak, de a mik hozzám nem tartoznak. A maga hideg, szentvellen és zárkózott hangján, jó ég! azt hittem, ha maga beszél a szerelemről, a ki sohasem szokott, az valami más lesz, új lesz és merőben egyéni. Nagy tévedés, barátom. A szerelemről soha senki sem fog újat mondani többé. Már régen — pár ezer év óta — maguk a költők sem tudnak. De ha nem a szerelemről: rólam, rólam, a ki valami új lényiség birtokában érzem magam és épen azt szerettem volna tudni, érzise azt maga is bennem? Látja-e? Tudja-e, hogy az asszony, a ki

maga mellett áll, hajlandó lemondani a saját legénebb enjéről egy nagy és mindent megbontó szó hatására? Ha az, a mit nekem mond, engem elérte volna... Ha elérte volna! Mintha egy ragadozó madár karmai közé egy galamb kerül, úgy elveszett volna lelkem a megadásban, a legyőzöttségben, erejében a szónak, a mit maga mond ki, a szó erejében, a mi elér engem! De nem így történt. Mert egy kis hallgatás után maga így szólt hozzám: Igérje meg nekem, hogy ez így lesz!

— Én ekkor már megjegyeztem, de azért megígértem, kissé szórakozottan megígértem, én az örök igyő.

— De ilyen hangon — mondta maga, ilyen hideg hangon!

— Én nevettem és visszafordultam a fák felé és szóltam:

— Nézzé ezt a kertét. Látott ennél hidegebbet? Látja, hogy ül rajta a tél? Látja, hogy a narancsfáknak nincsenek lombjai? Látja, hogy az utak kemények és egyenesek? Látja, hogy nincs itt fű és minden csupa kopárság és hidegség? És nézzé, főnn a fák az aranygömbök milyen melegek! Ez a narancs érés! Ez a hidegség, ez a kemény levegő, ez a téli kék fagyos ég. Ez mégis az érés! Hát higgyen nekem!

— És ekkor maga megszólalt és ismét hallottam azokat a szókat, a miket nemrég ugyanazon a helyen már hallanom kellett:

— Oh, maga az örök hűtlenség!

— Elszomorodtam és nem szóltam többet. Csak magamban gondoltam. Miért kell mindig ugyanazokat a szókat hallanom, miért mindig a régi szókat? Miért, hogy valami különös vakság veri meg azt, a ki mellettem van? Miért nem lát engem az, a ki szeretne látni? Miért van ez így és miért nem lehet soha másképp? Soha?

Akkor nem gondoltam a ferentói asszonyra és ezért nagyon elcsüggedtem. Ma, most hogy magának ezt a levelet írom, ma egy kissé bizóbb és vidámabb vagyok. Nem lehet, hogy valaki örökké a rákényszerített hazugságokban éljen. Nem lehet, hogy egyszer el ne jöjjön az az ember, a ki így szól hozzánk: Én látlak téged. Nem lehet, hogy mindent, mindent, a mi bennünk jószág, szépség, igazság, leköszön valami megnevezhetetlen fátum, a mi elhomályosítja az emberek szemét. Ma úgy hiszem és érzem, hogy valaki jön, a ki az egészen új szavakat hozza, az egészen új hitet és vele fölkelte mind a lenyűgözött, elkínzott értékeket, a mik nem haltak meg, nem tudtak meghalni bennem, nyilván, mert még rendeltetésük van...

— És most tavasz van Rómában barátom, most megint tavasz van és tegnap kinn jártam a latin sírok környékén, hogy Beatricet keressem, a jósnőt, hogy beszéljek vele. A síroknál idegenek voltak. A pástor nem volt ott, a koldus azonban épen úgy ült beteg lábával a napon, mint azelőtt egy esztendővel. A custode rámismert és intett a szemével, hogy mihielyt végez, jön oda hozzám.

Addig a koldus mellé ültem a kövekre és ezzel megnyitottam az ő panaszainak zsilipjét, a herceg ellen és a világ ellen és az elmult tél ellen, a mely sok keserűt hozott reá. A nagy tramontán szelek mind besüvítettek az ő sír lakásába, hogy azt hitte, ott dermed meg reggelre a szalmazsájkján. Enni nem volt mit, idegenek kevesen jöttek. Mindenfelől csak háborút hallott az ember! A Cavék egyik kis viskójában, ha néha adtak neki egy falat főtt ételt, különben éhen pusztult volna.

— Hát a ferentói Beatrice? — kérdeztem az öreget.

— A koldus vidáman fölnevetett.

— Az? — kérdezte. — Annak már jól megy dolga! Nem hallotta a signora? Pedig az újságba is beletették. Azt főbeütötte valaki, de úgy... Sok is volt már a rovásán!

— Meghalt? — kérdeztem ijedten.

— Épen meg nem halt, de nem is lehet azt életnek nevezni. Bevitték a városba, ott fekszik a sangiovanni kórházban. Az orvos urak bevarrták a fejét, hanem azóta az öreg boszorka nem beszél. Valami történt vele. Nem tud beszélni.

— Megnémet? — kérdeztem részvételen.

— Ugy tetszik, igen. Mert senki szavát nem hallotta azóta. A signora megkeresheti ott a kórházban. A custode volt nála, azt mondta: rá sem ismerhetni többé. Csak fekszik, mint egy darab kő, a miben két eleven szem forog. No, megjárta az öreg asszony. Mindig is mondtam neki.

— De hát ki bántotta szegényt? — kérdeztem a koldust.

— Volt annak sok ellensége, mert nem hagyott békét senkinek, mindenkinek a kedvét rontotta. Benne volt a jettatura, az ígész, a rossz varázs, a malocchio...

— Most tarthatja a fejét és bánhatja holtig.

— A custode is jött, ő is a Beatrice esetét emlegette rögtön.

Sajnálta az asszonyt és felkereste őt többször a kórházban, de beszélni nem tudott vele, mert az egy szót sem szólt hozzá. Az orvosok azt mondták, megnémet az ütéstől.

Otthagytam a két embert és jöttem visszafelé a városba, igens-igen elszomorodva a Beatrice esete miatt. Gondoltam, rögtön felkeresem őt a kórházban és útközben, a hogy mentem, virágot vásároltam, narancsot és süteményt, hogy azt beviszem hozzá és a mennyire lehet, megvigasztalom vele.

Sokáig tartott, míg megtaláltam őt, mert csak az egyik nevét tudtam. Csak azt tudtam, hogy Beatrice, a ferentói Beatrice, a kinek betörték a fejét.

Végre is elvezetett hozzá az egyik apáca és megtaláltam őt egy szobában, a hol kívül még három asszony feküdt és egy fiatal leány, a kit aznap reggel hoztak be két készszerűséggel, a mit a kedvesétől kapott.

— Ez az — mondta az apáca és félrehúta a fehér vászonzüggönyt az egyik ágy előtt.

Beatrice ott feküdt az alacsony párnán, nyugodtan, csendesen, a vastag kórházi ingben és rám nézett.

— En fölé hajoltam.

— Beatrice — mondtam neki — rám ismersz még?

Bólintott a fejével és szeme a virágokra tévedt, a miket a kezemben tartottam.

— Ezeket neked hoztam — mondtam neki — és arczához tartottam a virágokat, a miknek illatát mohón és behunyt szemekkel szívta magába. Aztán kinyújtotta mind a két kezét utánok. Átvette és letette maga elé a takaróra.

Az éjjeli asztalára most letettem a süteményt és a narancsot. Oda sem nézett rájuk.

— Beatrice — mondtam neki — sajnálalak, hogy így megjárta a rossz emberekkel! Hogy bántottak így veled? Hiszen te senkinek sem tettél semmi rosszat, ugye?

Vállat vont és különösen mosolygott.

— Nem tettél rosszat senkinek, hát mégis miért bántottak?

Hallgatott, rám nézett a sötét szemének különös kifejezésével és az előbbi mosoly megkeményedett a száján.

A fejéhez nyúlt a mi kötésben volt és mutatta a két kezével a seb hosszát a mit azon ejtettek.

— Ki volt? — kérdeztem — ki volt, a ki bántott téged?

A jobbkeze mutatóujját fölemelte és jobbról balról ingatta előttem római módra, jelezve, hogy ezt nem árulja el.

— Szegény Beatrice — mondtam neki — nem hittem volna, hogy így kell találkoznunk. Emlékszel arra, a mikor utóljára együtt voltunk a síroknál? Te akkor nekem jóslottál valamit, emlékszel? Nos, ne hidd, hogy én ezt elfelejtettem! Te különösen jó voltál akkor hozzám és én megfogadtam a te szavadat, mert én hittem benned Beatrice...

A szeme felragyogott az öröm tüzeivel. A jobbkezet kinyújtotta és megfogta vele a kabátomat.

— Én hittem neked Bice és úgy tettem, a hogy mondtad. De látod, ez még sem megy olyan könnyen, mint te hiszed és ha megnézed a szememet, látod, hogy még most is szomorúk. Látod?

A kabátomnál fogva lehúzott magához, talán, hogy közelebb legyen az arcomhoz, hogy jobban láthasson.

Én lekönyölköltem az ágyára, úgy beszéltem neki tovább, hogy a többiek ne hallják.

— Ott voltam. Te mondtad, hogy ott van a boldogság és a jó asszonyi sors. Hát nem volt ott. Bice, az emberek beszélnek, mindég beszélnek. Magyaráznak, mindent megmagyaráznak. Igaz, hogy tél volt és hideg fagyos délelőtt, de értek a narancsok és én ott voltam és vártam — hiába, nem jött semmi. Kár, hogy nem tudsz beszélni, mert igazán szeretném tudni mit gondolsz erről?

Beatrice szemében valami aggódás látszott most. Még közelebb húzott magához és a fejét fölemelve, hirtelen legnagyobb ámulatomra a fölemhez hajolt és belesügte.

— Oda kell menni. Harmadszor is oda kell menni. A kert...

— Mi az! — mondtam, szinte megrémülve a meglepetéstől, hogy beszélni hallottam — hiszen te beszélni tudsz! Az orvosok azt mondták, hogy megnémetült!

— Az orvosok?

Gúnyosan elnevette magát és tovább mondta sügva, alig hallhatóan.

— Mit tudnak az orvosok? Most jobb tetszik nem beszélnem. Kinek is beszélnek? Ez hozott minden bajt, hogy beszéltem. Föltettem magamban, hogy soha többet. Hirtelen elhallgattok, figyelt, a szomszéd ágyalok nem hallanak-e valamit, az apáca nincse ott a közelben.

— Miért beszélnek és kinek? Itt úgy sem lenne nekem senki. Csak annak érdemes beszélni, a ki hisz az emberben. Ezt már a mi édes Urunk Krisztus is megmondta.

— És így akarsz maradni, most már mindig, beszéd nélkül?

— Nem tart soká! Nem élek már soká, idegen signora. Maholnap elköltözöm innen, én tudom. Megyek az én halottaimhoz, a ferentói temetőbe. Asszonyom, a kis lámpákról aztán el ne feledkezzék. A miket ígért akkor... Hiszen tudja...

— És te hiszed? Te hiszed Beatrice? — kérdeztem töle.

Intett a fejével, mosolyogva, bátorítóan.

— Én hiszem — mondta én látom. Ez az igazság, hogy látom. Nem szabad elcsüggedni, nem szabad szomorúnak lenni ezen a szép tavaszon. A kertek...

Többet nem beszélte. Az apáca bejött és kivitt magával, mert ebben a szobában a súlyos betegek feküdték, a kiket nem volt szabad zavarni.

— A fiatal leány, a kit ma reggel behoztak — mondta az apáca útközben — talán az éjjelt sem éri meg. Pedig milyen fiatal még, alig tizennyolcz éves. Ez az öreg asszony, pedig, a kiről azt hittük, hogy csak pár órája van, már hónapok óta itt fekszik és talán még felgyógyul.

Csevegve kísért le a nővér a lépcsőkön. A betegápoló apácák mind nagyon vidámak és beszélések.

A hogy a nagy kapu becsukódott mögöttem, én ott álltam az alkonyódó Rómában, a téren, mely a laterani palota felé nyúlt.

Nős gondoltam magamban: milyen különös, hogy egy kórházba kell mennem egy szegény öreg asszonyhoz, hogy legyen erőm bizalmam tovább is magamban, hogy folytathassam utamat a kertek felé.

Felvidámodtam. Ott volt az alkonyatban a tavasz, ott voltak a tavasz ígéreite. Egy jóslat, ha némileg bolondos is és értelmetlen is. Ejh, ki tudja, gondoltam magamban — és tovább menve megint csak azt gondoltam: Ejh, ki tudja! Megkerültem az egész Coeliust. Fölmentem a Colosseum fölött a Settesali szűk, szinte mező ösvényén.

Fölöttem a Brancaccio-kert magas kőfala, a kerté, a mely most homálybaborultan ontotta virágos fáinak illatát.

Végig a nagy kert mentén, a magas fal alatt a mint mentem, magamban azt mondogattam: öszintének kell lenni, egészen öszintének.

Már akkor magamban ezt a levelet írtam magának, a ki azt mondta nekem azon a délelőttön: az örök hűtlenség!

Mit fog mondani most, a mikor ezt a le-

velet elolvassa! Ezt a levelet, a miben régi tavaszok története van és a mibe egy szegény paraszt jósnő alakja lopózott, a kit maga nem is ismer. És a kert.

Most már tudja, hogy egyszer voltam ott, s hogy egyszer még — talán utóljára — el kell oda mennem.

A kert a Hesperidák kertje, a hol a vágyak arany gyümölcsei éretten és aratatlantul ragyognak a fákban. A boldog asszonyi sors kertje, a mit megrabolni nem lehet addig, a míg valaki nem jön, az igaz, szóval.

A kert a Hesperidák kertje a hova hiába lépnek be a józanok és a kik minden rejtett dolognak okát kutatják. A kert a Hesperidák kertje, a mámoros bolondoké, a kik játszva találják meg a szót, a mire felpattan csukott bimbója az örömeknek...

— Én az örök hűtlenség, írom ezeket, most, a mikor még nincs is kihez hűnek lennem, hogy lássa: máris hű vagyok ahhoz, a ki jön.

Ne mosolyogjon, ne tréfáljon. Ne mondja, hogy mi asszonyok könnyebben vagyunk hűségesekek az eljövendőhöz, mint a jelenvalóhoz. Maga tudja, hogy engem nem lehet hasonlítani senkihez, csak sajátmagamhoz. Ne legyen keserű és ne bántson engem ezen a tavaszon, a mely szebb az eddigieknél és a mikor én magához ilyen öszinte vagyok.

A kert a Hesperidák kertje és ne árulja el senkinek soha. Nem akarom, hogy ismerjék, hogy tudják: hol van. Féltékeny vagyok rá. Tudja, hogy mostanában ha a városban járok, a boltokban mindenféle szép dolgokat vásárolok magamnak? Tavasz díszeket. Ilyen vagyok, lássa. Még ezt is elmondom, hogy lássa, mennyire öszinte akarok lenni.

— És várom a napokat, várom. Valami nagy biztonság van bennem. Maga tudja, hogy a Hesperidák kertje mögött egy zárda van.

— És a kerthez, a zárdához egyazon szűk ösvény vezet.

A zárdaiban fehérkező elfátyolozott apácák élnek. Ők őrzik a Hesperidák kertjének aranyalmait.

Hallgatag apácák, szelidek, szentvedők. A finom, ájtatos éneklésük néha kihallatszik a kertbe, a hova ők csak alkonyaton lépnek, a mikor a kert az idegenek előtt bezárul.

— Én várom a napokat, mit hoznak. Bizonyos, hogy egyszer oda kell még mennem. De azt nem tudom aratásra-e? Avagy odamegyek és nem jövök vissza többé? Soha többé?

A kerthez és a zárdához egyazon ösvény vezet...

Ma még nem vagyok szomorú, ne higgye és örülök ennek az utolsó utúnak. Áldott legyen a kert a mely a mi jövendőnk gyümölcseit érleli számunkra. Áldott legyen a kert, a Hesperidák kertje, a mely bennünket ingerel és hív. És minden tavasz utak... Minden tavasz utak...

AZ ÖT KIRÁLYOK.

Elbeszélés. — Irta Senki Pál.

Ámbár az Emureusok öt királyai nagy seregeikkel s rettenetes erővel szállának táborba Gibeon ellen, Josué minden hadakozó népével együtt nagy hamarsággal úgy rájuk ment s a fegyvereknek élivel úgy megrontá őket, hogy a vereséggel való verést látván, a nap megállt Gibeonban és a hold megállt az Ajalon völgyében.

Az Emureusok öt királyai megfutamodtak s elrejtöztek Makkedában egy sziklabarlangban. Egy darabig nagy csendességgel voltak a sötétben, de Jáfia, Lákis királya mégis csak kisettenkedett a barlang szájához, szétnezní egy kicsit. Jáfia az egész határon nem láthatott egyebet, csak az ő hadakozó népeiből megholtak nagy sokaságának holtesteit. Jáfia király megboradva és megrettenve fordult vissza a barlangba s nem vette észre, hogy Josuénak egy fegyverese, az utóljárokot üldöző seregelt elmaradva, elszakadt sarujával ott bajlódik egy szikladarab mellett.

A fegyveres ember, Mákir, meglátta a ki-

rályt az ő karmazsinszínű és vizált fehér selyemből való köntösében s ügyet se vetve tovább a maga elszakadt sarujára, sietve sietett le Gilgálba és ott meglejtette, hogy Lákis királya s vele bizonyosan a többiek is, hol rejtöznek. Josué megparancsolta, hogy éjszakára hengergessenek nagy köveket a barlang szájára s fegyveresek menjenek fel a rejtözők őrzésére.

Mákir és a fegyveresek óvatosan fellopták magukat a sziklaúton a barlanghoz s három felől három nagy szikladarabot olyan hirtelenséggel úgy odahengerítettek a kölyuk szájához, hogy bizony a sziklatömlőcből nemcsak az öt királyok, de még a legkisebb denevér se tudott kijönni. Az így jól elvégzett munka után, az egész nap tartó hadakozásban megfáradt harcosok lepihentek a barlang bezárt szájá körül s álomba szenderedtek. Csak Mákir nem tudott sokáig elaludni. Egyre arra gondolt, hogy: vajjon mi járhat most a fogoly öt királyok elméjében?

Az éjszaka csendessége lassan ráborult a világra; fényes csillagok csillogtak a magaságban és egy sem lett azok közül halványabb a miatt, hogy az öt királyok közül egy sem láthatja most az ő fényességüket. Mákir addig-addig nézte a földi hatalmasok sorsával nem törődő csillagokat, hogy végre maga is elaludt. Szürkületkor azonban felserkent, mert úgy tetszett, mintha beszélgetésnek hangjai szűrődnének ki a barlangból. Mákir csendesen még közelebb csúszott a barlang szájához és figyelt.

Csakugyan beszélgettek odabenn az öt királyok...

— Én, ki legvénebb vagyok és legrégebben ülök Jármut királyi székében, bizonyos bizony mondom néktek: a mi dicsőségünknek és a mi életünknek már most vége vagyon!

— Hogyan mondhatsz ezt te minékünk? — kérdezte egy másik az öt királyok közül.

— Azért mondom, mert a királyoknak a szikla halálokat jelenti. A sziklát hasztalanul simogatom; hasztalanul ékesítet drága szőnyeggel, hasztalanul borítod be a te aranyáldal: a szikla meg nem lágyul, valamiképen meg nem lágyulnak az emberek se, ha egyszer vállt a vállhoz vetve, mint a sziklafal, úgy állanak a királyok ellen!

Mákir szinte lélegzetvétel nélkül hallgatta Pireámot, Jármut királyának szavait, a ki így folytatta tovább:

— Annakokéért azt mondom néktek, hogy mert ez már nem másképen, hanem így vagyon, kiki készüljön a halálra s tisztítsa meg az ő lelkét a többiek előtt. Mondd tehát Débir, mi van a te lelkedben?

— Semmi sincsen az én lelkemben — felelt Débir király — a mit én magam bűnnek mondhatnék. Király lettem az apám után és nem cselekedtem mást, csak a mit a főemberek kívántak.

— És nem forgattad meg az ő tanácsait a te elmédben?

— Nem én, igazán nem, vagy lehettem volna-e én bölcsőbb, mint népemnek bölcsői?..

Az öreg Pireám ezután Adonisédek királyt kérdezte s ez így felelt:

— Az én népem kincseket és gazdagságot szerető nép. Én mindent megtettem, hogy gazdagodjanak és megokosodjanak az ő kincseik! Háborúságot is kezdtem, ha a hadakozás bő szakmányt ígért.

— És a te orszáгодban mindenki gazdag volt s ott nem voltak szegények?

— Szegények? Én igazán nem tudom.

Én nem láttam ilyeneket, nekem ilyenekről nem beszéltek, nekem szegényeket senki sem mutatott. De hát mi dolga volna a királyoknak a szegényekkel?...

A haramdik király Hohám, igen megtört hangon beszélt:

— Én a fegyveres emberekkel tartottam mindig; az ő jóvolutokra sarcoztam mindig a népeket és most az én fegyvereseim elhántyák kezükből az éles kardokat és el-futamodtak tőlem. Bennük való bizony bizony megcsalatoztam, de kire építhetem volna az én hatalmamnak házá, ha nem azokra, a kik erősek voltak és hadakozni tudnak?

BERÉNY RÓBERT.

UITZ BÉLA.

Lákis fiatal királya szinte el-elcsuklott a sírástól, a míg beszélt:

— Vigasságtévő szerszámok zengése mellett a legtüzebb borokat ittam, a legizesebb étkek falatjait ettem, a legillatosabb olajokkal kenettem magamat és drága szőnyegekkel ékes házamban a legszebb asszonyi állatokkal mulatoztam; világ életemben soha semmi más egyebet nem csináltam, így hát, úgy-e, tisztának érezhetem magamat és senki semmi bűnnel nem terhelhet engemet...

Egy kis szünet után megint megszólalt az öreg Pireám és most magamagáról beszélt.

— Én tudtam, hogy sok-sok ember élt hatalmam alatt, a kik erősebbek s bölcsőbbek voltak, mint én s a kik többet tudtak a kormányzáshoz és a törvényekhez, mint jómagam. Mindazonáltal bármi bolondot mondtam vagy cselekedtem: az egész nép hangos dicsérettel dicsért; ha rugtam egyet rajta, a sokaság örvendezett kimutatott kegyelmekkel; ha utálattal leköttem őket, sietve siettek haragomat porig való alázatossággal megbékíteni és minél jobban megvettem őket, annál feljebbvalónak, annál kitünőbbnek és felségebbnek mondtak ők engemet...

Tovább nem hallhatta Mákir az öreg Pireám király szavait, mert a hegy lába felől kós szarvából csinált kürtnek riadása harsant. Josué parancsára sok kopjások jöttek fel a hajnalodásban. A kopjás katonák, parancs szerint, elhengergették a barlang szájától a sziklaköveket, előhozták az öt királyokat és egymáshoz szíjjazva, kopják között, levezették azokat a hegyi úton Gulgába, Josué élébe.

Mákir együtt ment lefelé a csapattal s

míg a többiek szemében a büszkeség kevélykedett, hogy ime, ők királyi foglyokat kísérnek, ő valami hideg józansággal nézte az öt királyokat, kiknek beszédétől az ő szemei megnyitultak! Mákir már arra sem igen volt kíváncsi, hogy mi történik majd a királyokkal s a helyett, hogy a felgyült sokasággal Josue elé ment volna, szépen haza ballagott.

Másnap reggel Makirnak a szomszédja újságolta el, hogy Josué bizony az öt királyokat felakasztatá s az öt királyok ott lógtak a vízfolyás mellé ültetett öt fákon, estvéiglen. Erre a híradásra Makir elméjén átsuhant az a gondolat, hogy talán még is meg kellene jelenteni Josuénak, hogy az öt királyok szájából ő olyan mondásokat hallott, melyek méltók volnának arra, hogy azokat, minden királyoknak és minden népeknek okulására Josué az ő Könyvébe felírja, de aztán még is csak elhagyta Mákir a jelentést s otthon maradt. Tudniillik a saruja egészen ronggyá szakadt s a megokosodott Mákir azt gondolta, hogy hiába is próbálkoznék, mert rongyos saruban vagy kivált mezítláb, úgy se bocsanának őt Josué és a főemberek magas színe elé!...

Ilyenformán hát egy pár rongyos saru az oka annak, hogy a megokosodott Mákirnak még a neve is ismeretlen maradt mind e mai napig és hogy Josué, minden királyok és népek okulására, nem írta fel az ő Könyvében, hogy a halálok előtt való hajnalon Mákirnak fülehallatára micsoda mondásokat mondtak az Emureusoknak barlangba zárt öt királyai, pedig, ha felírta volna, talán sok minden másképpen történtet volna azóta a világon...

A VÖRÖS HADSEREK PLAKÁTJAI.

A tanácskormány megalakulásának első pillanatától kezdve kizárólagosan a saját politikai céljainak szolgálatába állította a nyilvános hirdetés ügyét is. Plakátokat nyomtatni és kiragasztani csak a hatóságoknak szabad, a minnek következtében egy időre némi egyhangúság váltotta fel a járda melletti régi színtarkaságot, mert a hirdető-ozlópokról és a falakról eltűntek az üzleti hirdetések mindenféle képes ábrázolásai, a melyek legtöbbjének elmaradásán nem igen érdemes sajnálkozni, hanem inkább csak örülni lehet, hiszen alig akadt köztük jó plakát. A románok támadása óta a kezdetben inkább csak egyszerű nyomtatott szöveget adó hivatalos hirdetőket egyszerre ismét képes ábrázolások váltották fel, a melyeken egy pár szűk szóval meg van mondva minden, a mit a plakát kifejezni akar és az ábrázolás, a kép lett a hirdetés a fontosabbik része. Mivel pedig helyesen felismerték, hogy nagyon is lényeges követelménye a jó plakát-nak, hogy egyebek mellett művészi is legyen, a törekvéseire és korára nézve is fiatal művészgárdának számos tagja részére nyílt meg a lehetőség, hogy a proletáramlást vívott küzdelemben egy-egy jó alkotással tüzelje a tömegek lelkesedését.

Alig mulik el nap, mely ne hozna magával egy újabb kisebb-nagyobb plakátot, s mint-hogy ezek között akad bőven afféle is, mely nem a megszokott sablonos és lélektelen művészeti ipar terméke, hanem úttörő irányok képviselője, a szemléletet legtöbbnyire élénk megbeszélésre készíti, pótol-

FÖR BERTALAN

DANKÓ

VÉRTES MARCELL.

ván ekképen a most szünetelő képkiállítások körül folyó vitaközléseket.

Egyiket a másikkal összehasonlítják, sőt annyiszor, mint ma eddig nálunk még talán sohasem vetették fel azt a kérdést, hogy milyen is a jó plakát egyáltalában? Erre elsősorban is a régi idők császári és királyi hadseregének egy katonai előírásával felelhetnénk, a mely az irodai stílustól, persze eredmény nélkül, azt követelte, hogy az rövid, világos és velős legyen. Nos a jó plakát-nak is rövidnek kell lenni, azaz egyszerűnek, kevés elemből állónak, hogy áttekinthetése minden nehézség nélkül egy szempillantás alatt sikerüljön. Világosnak kell lennie, azaz magából a hirdett tárgyból kell kiindulnia s nem valami nyakatekert és nehezen felidézhető eszmetársítással kell utalniá témájára, velőseinek kell lennie, azaz a legkevésbé eszközzel a legnagyobb eredményt kell elérnie, tehát mivel képszerű ábrázolást ad, művészetet kell nyújtania.

Ennek a három egymást mindenképen korlátozó és megnyirbáló, viszont azonban egymást támogató és kiegészítő elvnek termeke a jó művészi plakát, a melynek éppen ezért egészen más követelményei vannak mint a képszerű ábrázolás egyéb módjainak,

például a festészetnek, vagy akár a grafika bármely a plakáthoz közelebb álló ágának is.

Művészi voltának alapvető követelménye azonban természetesen azonos bármely más képzőművészeti kifejezőmóddal: azaz legyen a kor lelkéből fakadó, önálló teremtés lendülettel létrehozott, új és mindenképen ötletes, a megszokott mindennapi sablontól az utánzástól gondosan óvakodó.

Ha olvasóink maguk elé idézik képeink segítségével is a Vörös hadseregért lelkesítő plakátokat és végigpróbálgatják rajtuk ezt a pár eddig felhozott szempontot, elsősorban alkalmasint annak a két művésznek nevére fognak elismeréssel gondolni, a kinek rajzai ösztönserőleg is leginkább tetszettek: Berény Róbertre és Főr Bertalanra.

Berény Róbertnek hatalmas rohanással előretörő tengerése, a ki bősziült haraggal ordítja a fegyverre hívó parancsot, mint a legbrutálisabb erejű plakátrajzok egyike alighanem sokáig emlékeztünkben fog élni. Egyszerű, világos, új, ötletes. Otletes pedig nemcsak a tér souverain kihasználásában, hanem az alak merész kivágásában is. A ki-nyújtott karok lendületében, a majdnem elbukó rohanás élettéltségében pedig tel-

jesen benne él e forradalmi napok daczos törhetlensége.

A másik művész Főr Bertalan ebben a szép plakátjában sem tudta megtagadni, hogy a vonalkompozitív mellett mennyire a színek embere is. Végzetes lendülettel, kényeszerű szükségszerűségtől hajtott zászlóvivőnek különösen megkapó színezése sokáig ott vibrál lelkünkben. Főr rajza fájóbb, nyugtalanítóbb, összetettebb alkotás mint Berényé, nem olyan közvetlen ugyan, de a legújabb festői irányok iránt fogékonyak számára mélyenjáróbb.

Uitz Béla masirozó katonái látomány-szerű megrajzolásukkal nagyon suggestíven hatnak és érdekes összehasonlításokra adnak alkalmat, ha Hodlernek egy híres képét ismerjük az előrenyomulós hatalmas lendületét és ellenállhatatlanságát sikerülten jelképezi ez a kissé zsufolt csoportozat, a melynek stílári megoldásában a középkori grafika kisméretű rajzokra alkalmas elemei érvényesülnek, a mi némiképpen csökkenti a nagyterjedelemben nyomtatott compositív hatását.

A többiekéről beszéljenek illusztrációink. F. Z.

DANKÓ.

SZILÁGYI JOLÁN.

BARDÓCZ ÁRPÁD.

SZÁNTÓ LAJOS.

PESTVÁRMEGYE ÚJ DIREKTORIUMA.

Balról jobbra ülnek: Urbán Pál h. elnök, Joanovics Sándor elnök, Vörös Sándor és László Arnold direktoriumi tagok. Állnak: Szekulesz Ernő felnöki titkár, Brodi Géza Jávármegyeyi őrpapancsnok és Békeffy Sándor direktoriumi titkár.

VILÁGOSSÁG.

Regény. (Folytatás.)

Irta HENRY BARBUSSE.

A következő napok egyikén, mikor délután szabad voltam, a népes, nagy ház felé mentem, a hol ő lakott. Fölmentem a két sötét, szűken bekerített emeleten és végig egy könyökbe hajlott folyosón. Itt lakik: az ajtó nyitva van. Kopogok, belépek; tökéletes csend fogad. Nincs itt senki; éles csaldás futja át a testemet.

Habozva néhány lépést teszek az egész kicsiny előszoba magányában, a melyet a konyha üveges ajtója világít meg, a mely mögött vízcsofogás hallatszik. Kinyitok egy ajtót. Látok egy szobát, a melyet függönyök takarnak be himzett fehérséggel s a melyben van egy ágy, égszínkék takaróval s az égszínkék csillog, mint a szinezett fényképen. Ez a Marie szobája! Rózsával díszített szürke tafota kalapja fel van akasztva egy szegre a kis virágocskákkal díszített papirkárpiton, nem hordja, mióta gyászban van; de mellette fekete ruhák függnek. Belépek ebbe a fényes és kék azilumba, a mely rendes és józan, mint egy képmás s a melyben nincs más, mint egy havas hideg fény.

Úgy nyujtom ki a kezemet, mint egy tolvaj. Simogatom, megérintem ezeket a ruhákat, a melyek ő vele szoktak érintkezni. Visszafordulok a kékkel betakart ágyhoz.

Egy állványon könyvek, a melyek címei izgálnak: mi az, a mit ő gondol, mivel foglalkozik a szelleme... De abba hagyom, jobb szeretek az ágyhoz közeledni... Bolond, remegő és rémült mozdulattal fölemelem a takarót, a mely befödi. S a tekintetem idegesszűdök, behatol s a térdem reszketve támaszkodik a széléhez ennek a nagy dolognak, a melynek a dolgok között lágy és édes teste van.

A megszokott életem folytatódik és a munkám mindig egyforma. Mindig csak könyvek, tudomásul véve Crillon becsületes szólásait, Brisville mértékelen kitoréseit, Pocard vállalatának hírét és a *Revanche*-nak, a nemzeti ébredés társaságának haladását, melyet Joseph Bouéas alapított. Ugyanaz a bonyolult és egyhangú élet ragad magával, a hogy magával ragadja az egész világot. De a tragikus éjjel óta, a mikor a fájdalom örömmé változott át az ódon szoba forró kápolnában, a világ valóság szerint nem az többé, a mi volt. A dolgok és a tények összefüggésteleneknek és tévedésüknek tűnnek fel, mikor bejutok a tömeg hullámmá-ába, mikor a szobámban öltözöm és úgy

találom, hogy a fekete szín jól áll nekem, mikor a szobámban napfénytől besugárzottan virasztok. Időről-időre a néném emléke teljesen feltámad bennem. Néha hallom a Marie nevét; a testem megreszket, a mikor hallom, hogy mondják: Marie és nem tudják, mit mondanak. És vannak pillanatok, mikor egymástól való távollétünk olyan forró, hogy nem tudom, távol van-e ő vagy itt van.

Az alatt a séta alatt, a melyet ketten tetünk, a nyár és az élet édessége súlyosabban nehezdednek a vállamra, mint valaha.

A nagy házuk, a milyen hemzsegő bizonyos órákban, végtelenül üres a fekete lépcsőnek labirintusában, az emeletein, a hol a folyosók keskeny kis utcái folynak szét és a melyek szögleteiben vízcsofogások csöpögnek az alattuk levő köre... At vagyunk hatva végtelen mezítelen magányunktól. Isteni felindulás vesz rajtam erőt, mialatt lassan megyünk a meredek és szabályos úton. A lépcsőben van valami emberi spirálisának szűkszerű formái, elevenen vázolt fokaival, ritmikus, dobogó fokaival. Egy kerek padlásablak van vágva odafönn a lejtős tetőzetbe: a népes háznak, ennek a szegényes belső városnak ez a része csak innen kap világítást. Az árnyék, a mely a falain izzad ennek a kútnak, a melyből lépcsőről-lépcsőre igyekszik az ember kijutni, elfödi nehézkes fölmenetelünket a napfény része felé. A milyen sötétek és rejtettek vagyunk, úgy tűnik fel nekünk, hogy az ég felé haladunk.

Közös lankadságtól elnyomva végre leülünk egymás mellett egy lépcsőfokon. Semmi zaj a házban, az egyszerű kerek padlásablak alatt, a mely fölöttünk van. Egymásnak támaszkodunk a lépcső keskenysége miatt. Marie melegsége áthatol én belém; kínoz engem az a homályos fény, a mely belőle sugárzik. Megosztom vele a teste melegét s a gondolatát magát is. Az árnyék leszállott körülöttünk. Alig látom a nőt mellettem, a ki meg van hajolva, meleg, olyan, mint egy fészék.

Egész halkán a nevével szólítom, azt lehetne mondani, vallomás, a mit kimondok. Ő megfordul és nekem úgy tűnik fel, mintha most látnám először az arcát méztelenül. Átkarolom a vállát. Ő azt mondja: „csókolj meg.” Nem beszélünk, gögicsélünk, mormogunk, nevetünk.

Nézzük ketten ezt a kis négyszögletes papirost. Ott találtam a rózsafa alatti padon, a lekanyaruló út szélén. Gondosan össze van hajtogatva, mintha ott felejtették volna és itt maradt, visszatartva felénk kis súlyától. Van rajta néhány sor írás. Ezt olvassuk:

„Nem tudom, hogy beszélnek a kegyes szívek, nem tudok semmit; én vagyok az extázis és a martirium, nem tudok mást, mint a könnyeket, a melyek szememben támadnak, mikor látom szépségedet mosolyoddal elegyedve.”

Aztán, mikor elolvastuk, újra elolvassuk, valami rejtelmes befolyástól megszállva. És fogdossuk a kezünkben ezt a véletlenül elfogott papirost, a nélkül, hogy tudnók, mi és a nélkül, hogy igazán megértenők, mit mond.

Mikor arra kértem, menjünk a temetőbe ezen a vasárnap, ő beleegyezett, mint mindenbe, a mit kérek tőle. Láttam őt megérkezni, a könyökével súrolva a rózsabokrokat. Hallgatva mentünk; mindinkább leszokunk róla, hogy beszéljünk. Néztük a bekerített és virágokkal beültetett háromszöget, a hol a nénink alszik, ezt a kertet, a mely csak akkora, mint egy asszony teste. Visszatérve a temetőből a mezőn át, a már leszálló napban, megfogjuk egymás kezét, és diadalmas öröm vesz rajtunk erőt.

Fekete mousseline ruha van rajta, a szoknya, a ruhája ujja, nyaka hullámzik a szélben; felém fordítja egy-egy pillanatra fényes arcát, a mely mikor rám néz, mintha még jobban kifényesedne. Kissé meghajolva meg, a homlokát és az arcát zöld reflex díszíti a füvek és virágok között, olyan, mint egy óriás nő. Egy lepke megy előttünk az utunkon és szemünk előtt ül le, mikor pedig hozzáérünk, ismét fölrepül és kissé messzebb ereszkedik le, hogy megint újra kezdje és mi mosolygunk ezen a lepkén, a mely törődik velünk.

A rézsút besütő naptól megaranyozva, kéz a kézben vezetjük egymást egész a Flóra szobraig, a melyet valami régi időbeli nagyúr készíttetett oda az erdő szélére. A messze hegycsúcsok változatlan alján az istennő félmeztelenül emelkedik a szép érett fényben; a szőke csipője fehérebb színű köből készült lepellel van borítva, mintha fehérnemű volna. A mohos, porladozó talpazat előtt kétségbeesetten a szívemre öleltem Mariet. Aztán ennek a szent erdőnek a magányában rátettem a kezemet. Lebontottam fekete derekát, letéptem ingének szalagos vállait, hogy hasonló legyen az istennőhöz, letakartam duzzadt és kemény, bő keblét.

Ő engedi magát imádni, lehajtott fejjel, felségesen zavaros tekintettel, virulva a vértől és a naptól. Az ajkára tapasztom az ajkamat. Addig a napig, ha megcsókoltam, az ő szája csak engedte magát csókolni. Most visszaadta csókomat és még a szeme is lehunyódott csókom alatt. Aztán ittmarad, a kezeit keresztbetéve ragyogó nyakán, nedves és piros ajka nyitva, itt marad, elszakadva és mégis összekapcsolva velem, vérfűn és szívvel az ajkán.

Elfödté a keblét. A szellő erősebben kilendült: látni a gyümölcsös kert almáit, a mint hajladoznak és szétszórják magukról a madarakat a térbe és egy élénkzöld elkerített helyen, messze, kötelekre kiakasztott száradó ruhát, a mely tánczol a napfényben. Az ég elhomályosult. Aztán szél kerekedik és uralodik. Ezen a napon volt az a sok szél. Neki-megy kettőnk testének a domb oldalán. A végtelenből jön; megpirosítja az erdő sárgás lombjait és látni őket, a mint mozognak a fekete fatörzsek sóvénye mögött.

Az ég hirtelen eltakarja magát szürke lepleivel és egyik felhőtől a másikig egy madár száll, mint az eldobott kő. Leereszkedünk a völgy aljába, kapaszkodva a lejtőn, kitéve az ég mely fuvallatának, előre taszítva és egymást tartva vissza.

Így, előtve a széltől, elkábítva a térnek attól az egyetemes hangversenyétől, a mely a fülünkön áthatol, a patak partjához menekülünk. A víz a fák között folyik, melyeknek belső ágai összeérnek. Egy fekete, lágy és nedves ösvényen, az ágak boltozata alatt megyünk végig a kristálypadozatú alatt árnyék-kolostorban. Fölfedezünk egy lapos fekéző csónakot, a mely ott vesztegel és a melyet a halászok szoktak használni. Ráveszem Mariet, szálljon be a csónakba, a

Rubens : Csata.

A MAGÁNGYŰJTEMÉNYEK KÖZTULAJDONBA VETT MŰKINCSEIBŐL.

mely meghajlik és nyög a teste súlya alatt. A két öreg evező csapkodása közben siklunk le a víz mentén.

Teremtő szemünknek és szívünknek úgy tetszik, hogy a partok futnak mindkét oldalra: a fák és bokrok díszletei hátrálnak. Mi, mi helyben maradunk! De a bárka megakad egy helyen, magas füvek között. Marie félgy fekszik és nem szól semmit. Térden kúszom hozzá a csónakban, a mely reszket, akár én. Az arca némán hív engem; egész valója hív, a heverő, elterült, rendetlen testével és — könnyű ruhája alatt, a mely az ő életét éli, feszült mellével és hasával.

Tulajdonomba vettem őt. Elalélva, tanulóknyan, fenségesen engedte, hogy hevesen öleljem. Most az enyém, az enyém öröke! Ettől fogva jöhet akármi, mulhatik az idő, következhetnek telek a nyarakra, ő az enyém. Büszkén gondolok a híres nagy szerelmesekre, a kikhez hasonlítunk, látom, hogy nincs törvény, a mely megállna a szerelem ereje előtt. És a lombzatok múlt szárnya alatt, az égnék és a földnek a szüntelen díszé alatt mondogatjuk: örökké is mondogatjuk: mindig és kiáltunk az örökkévalóság felé.

A levelek lehullottak, ez év végéhez közeledett. Karácsony tájra állapítottuk meg a házasságunkat.

En határozottam ezt el: Marie igent mondott, mint mindig, ugyszintén apja is, a ki egész nap a számokba volt elmerülve s este úgy bukkott fel közülük, mint a hajótörött, kimerülten, akarattalanul, beszámítva azokat a ritka eseteket, a mikor nem tudni miért, egész a bolondságig megkötötte magát.

Reggel, mialatt a munkába mentem a gesztenyefák dombján, Marie néha ez út egy fordulójánál szemem elé tűnt a sápadt és pirosodó hajnali szürkületben. A friss hajnali légkörben fűrödvé mentünk együtt és néztük a hamvaiból újjászülető várost. Mások hazá-

menet hirtelen itt teremt és együtt mentünk az ő házukig. Sokkal jobban szerettük egymást, semhogy sokat beszélünk volna. Alig egy-egy szót váltottunk, csak hogy a hangunkat összelelkeltessük és más emberekről beszélve egymásra mosolyogtunk.

Ez idő tájt egy nap Monthyon marquisnak az a szeretetreméltó ötlete támadt, hogy meghívott mind a kettőnk estélyre a kastélyba, a városnegyed néhány nevezetes személyiséggel. Mikor a meghívottak mind összegyűltek egy nagy galériába, a mely város damaszt-függönyök közt trónoló mell-szobrokkal volt díszítve, a marquisnak, a ki nagyúr letére szerette a vaskos tréfákat, az az ötlete támadt, hogy kioltja a villamos fényt. En épen akkor rámosolyogtam Mariera, a ki mellettem maradt a sűrű gyülekezetben, a mikor hirtelen sötétség lett. A sötétben kinyujtottam a karomat, megragadtam és magamhoz öleltem őt. Nagyobb hévvel borult rám, mint addig bármikor máskor, a szájunk vadabbul ért össze, mint valaha, összefonódott testünk tántorgott, mialatt a láthatatlan tömeg lökdösött, mindenfelől kiabálva. A villamos világítás megint kigyúlt. Eleresztettük egymást... Ah, hiszen nem is Marie volt, a kit karjaimba zártam! Az illető asszony elmenekült a széken és a tiltakozás fojtott felkiáltásával a felé a férfi felé, e kiről azt hitte, őt öleli és a ki nem látott a dologból semmit. Megzavarodva és még mindig mintegy megvakultan Mariehoz léptem, de nehezen tértem magamhoz. Mindennek dacára ez a csók, a mely váratlanul teljesen testi érintkezésbe jutott egy teljesen idegen nővel, rendkívül pokoli édességgel bírt rám nézve. Utóbb azt hittem, felismertem azt a nőt kék ruhájáról, a mely nyakszirtjének vakító fehérségével egyszerre pillantottam meg a rövid, káprázatos jelenet után. De három, körülbelül hasonló nő is volt jelen. Sohasem tudtam meg, az ismeretlenek melyike zárta szerelmes testébe

a felét annak a borzongásnak, a melytől én egész este nem tudtam szabadulni.

Az esküvőn nagyszámú közönség volt jelen. Monthyon marquis és a marquisné is megjelentek a sekrestyében. Brisville szerencsére távolmaradt; igazi eretnek létre csak a polgári házasságot ismerte el. Kissé szégyeltem magamat, mikor láttam elvonulni előttem, kivéve a maguk részét abból a kedves, nyugodt mosolyból, a melyet Marie osztogatott, azokat a nőket, a kik valamikor szeretőim voltak: Lacailleté idegesen, elektrikusán, misztikusán; a kövér Victorinet jó-ságos gömbölyűségével, a ki annyiszor fogadott engem, valahányszor akartam, ő nála vagy akárhol másutt, Madeleine Chainet is mindenkéltől a sovány Antóniát, égő és teatralis olasz fejjel, a mely ébenfeketébe volt foglalva, párisi luxusú kalappal és nagyon elegánsan, a mióta férjhez ment Véronhoz. Nem tudtam megállni, hogy kissé össze ne vonjam a szemöldökömet, mikor körülöttünk láttam forgolódni ünnepies öltözetben ezt a szikár testet, a mely némely esteken az enyémbe kapaszkodott véletlenül kerített szobákban és gyönyöröket csalt ki belőlem. De milyen messze és elhomályosult dolog volt ez!

V.

A napok.

Újra rendeztük a házat. Nem változtattuk meg az egésznek az elrendezését, sem a nagy bútorok elhelyezését, ez túlságosan nagy változás lett volna, de kivehettük a poros ócskaságokat, a melyeket a néni felhalmozott, értéktelen ásatag csecsebecsét. Kivettük béka-tekő-keretükből, hogy eltemessük fiókok fenekére a fotografiákat, a melyek a falakon sárgulva haldokoltak az unalomtól és melyek az idő múlásánál fogva nem ábrázoltak többé senkit.

Bútorokat vásároltam. Szagolva a firnász-szagot, a mely sokáig ott maradt még a belső szobában, ezt mondogattuk: „ez már aztán igazi szoba”. Valóban a berendezésünk kezdett hasonlítani a városnegyedben és mindenütt másutt található polgári berendezésekben. Nem ez-e az egyedüli igazi büszkeség, mikor az ember azt mondhatja odahaza: „én is!”

Az évek teltek. Nem történt semmi nevezetes az életünkben. Az este, mikor hazajöttem, Marie, a ki gyakran el se ment hazulról és még rajta volt a fésülőköpeny és a hajfűrtjei be voltak csavarva, ezt mondta nekem:

— Ma nem történt semmi. Ebben az időben tűntek fel a repülőgépek. Beszélünk róluk, nézegettük képeiket az újságokban. Egy vasárnap az ablakunkból láttunk egyet. Hallottuk, a mint az egész égen elterjed a motor szakgatott zakatolása, lent a küszöbökön a városi polgárok emelgették fejüket az utcájuk mennyezete felé. A zakatoló térben egy pont látszott; nem vettük le róla a szemünket és láttuk, a mint nő, nő, fekete vonalainak és szögleteinek szilhuettjét rárajzolva a felhők könnyű vattájára, mint valami lármas nagy bogár. Mikor hanyatt-homlok eltűnt, a mint megkisebbedett szemünk és fülünk előtt, a zajok amaz új világán közepén, melyet magával vont, Marie álmodozva sóhajtott fel:

— Szeretnék — mondotta — fölszállni repülőgépen a szélbe, az égbe!

Egy tavasszal sokat beszélünk egy utazásról, a melyet tenni fogunk egy napon. A vasúttársaságok plakátjait kiragasztották a régi bádógosmühely falaira, a melyet Pocard vállalata volt átalakítandó. Azon a napon, mikor ezek a plakátok még ragyogtak a frissességtől, még nedvesen a firnásztól és csirizszagúan, nézegettük őket. A korzikai hirdetésnek adtnak előnyt, mert tengeri tájképeket ábrázolt, kikötőket festői alakokkal az előtérben és egy bibor-hegység tömbjét guirlandok között. És később is, mikor már össze-vissza volt tépdese és csak úgy libgett a szélben, ez a plakát még mindig vonzott minket.

Egy este, mikor hazatértünk a konyhába — vannak emlékek, a melyek rejtelmes módon túlélik a többiek — Marie a kalappal a fején, mialatt tüzet gyújtott és a keze a felhőmályban kormos lett a szén feketeességétől, így szólt hozzám:

— Egyszer majd megcsináljuk ezt az utazást.

Grassini Bianca (Paulay Erzsi).

Néha ránkjött, hogy elmenjünk hazulról hétközben. Megfigyeléseket tettem magam körül és közöltem vele megjegyzéseimet. Ő kevéssé volt beszédes és hallgatott. A mint kijutottunk a templom-térről, a mely egykor oly nagy hatással volt ránk, gyakran találkoztunk a korhadat határkő mellett, a hol egy régi konzerves doboz feküdt a földön Trompsonékkal, Jeannel és Genevièvevel, a kirkól mindenki azt mondta: el fognak válni; ime, ez lett belőle, hogy olyan nagyon szerették egymást! Egész bolondok voltak. „Mondtam én előre.” Ezeket a, fájdalom, igaz beszédeket hallva, Marie a szelid makacs-ság egy nemével mondotta:

— A szerelem szent.

(Folytatása következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Pogány József: *Napoleon*; dráma 3 felvonásban. A Nemzeti Színházban.

Az érdeklődés, a mely Pogány József darabját megelőzte, nem csupán irodalmi forrásból táplálkozott. A szerző, a ki békeidőben a szocialista sajtó egyik legtöbb nyomatékú publicistája és a munkásmozgalmak harcoss katonája volt, az október-végi forradalom óta olyan nevezetes közéleti szerephez jutott, mint a katonatanács elnöke, majd mint a tanácskormány egyik népbiztos, hogy magától értetődik, ha az embereket érdekli a kérdés: mi mondanivalója lehet Napoleonról s mi mondanivalója lehet egyáltalán a színpad számára? Vajon megmarad-e az irodalom határain belül, vagy politikai eszméket propagáló szószékké próbálja alakítani a színpadot? Isteretes volt, hogy a darabot Pogány már évekkel ezelőtt írta, vajjon ad-e támaszpontot Pogány, a mai politikus egyéniségének és szereplésének pontosabb megértéséhez? A közönség pszichológiájához tartozik, hogy a mellékkörülmények sokszor jobban érdeklik a fődolgoknál, különösen a míg a találgatás stádiumában van a dolog.

A ki azonban politikai szenzációt vagy pikantiát várt Pogány darabjától, kielégítetlen marad. A darabnak nincs politikai kilengése, teljesen irodalmi körben mozog: pszichológiai problémát vet fel és juttat megoldásra. A nagy ember, a kinek terhére van a saját nagysága, nem jut hozzá tőle, hogy a maga életét élje, mert energiáját, idejét, egész életét abszorbeálják a szemléhez kapcsolódó százalékos köz- és magánérdek s ha rossz órájában elkeseredik és le akarja dobni magát a nagyság rablanczára, megse teheti, mert bár ura lehet az egész világnak rabszolgája, a felszabadulás lehetősége nélkül, a saját küldetésnek. Nagyon érdekes gondolat ez, igazi íróra vall s igazi íróra vall a mód is, a hogy Pogány felállítja.

Napoleonon demonstrálja a problémát, élete legválságosabb pillanatainak egyikében. A boulognei táborban, az Anglia elleni döntő támadás terveit és előmunkálatait forgatva fejében, Napoleon végre elhatározza, hogy kiküldeti magát császár. Erre sürgeti a saját megerésze, hogy itt a pszichológiai pillanat, sürgetik a hadsereg tábornokai, a forradalomban kivívott jogait és jólétét a forradalom továbbfejlesztését feltételező polgárság, Talleyrand, a diplomata és sürgeti hatalomra és pénzre vágó családja. Fenygetéssel és pénzzel kicsikarja a pápai nunciustól, hogy a pápa eljőjön Rómából, fölkelni őt császár (a koronát majd maga teszi a fejére), terrorizálja a porosz király követét s futár küld lóhalálában Párisba, a szenátushoz és Fouché rendőrmiszterhez a parancsral, hogy most kiáltás ki császár. De itt fölmerül mindjárt a probléma: ki van fáradva, ideges, éhes, kétszer is behozatja ebédjét és nem jut hozzá, hogy elfogyaszsa, leheveredik és felriasztja álomból, megzavarják, a csók pillanatában, szerelmi kettősét Grassinivel, az olasz művésznővel. Mégis rászánja magát, hogy fogadja Talmát, a hírneves színészt, leckét akar tőle venni, hogy viselkedjék és mozogjon méltó módon a koronázáskor. Talma annyit királyt ját-

szott kitűnően a színpadon; neki pedig nem kenyerre a komédia, nem ura a testének, a mozdulatainak. De nagyon is nem kenyerre a komédia: belefog és megundorodik tőle, átéri lealázó voltát s a testi-lelki kimerültség krízisében megundorodik egész ragyogó karrierjétől, a mely számára csak morális és fizikai nélkülözés. Gyors elhatározással három futárt küld az első futár felállítására: nem akar császár lenni, vissza akar vonulni mindentől, élni akar, elbűjni valahol Korzikában, paraszt életet élni, gyümölcsöt termeszteni, vadászni, pihenni, boldog lenni. Ez az első felvonás. Jól van megfogva, de több megfontolással, mint megérzésrel dolgozta: nagyon is apróra, részletező indokol, szinte kipreparálja Napoleon a problémát, a motívumokat nem vonja össze, külön-külön fejti ki, mintegy paragrafusonként s ezzel a felvonás túlhosszúra nyúlik. Már látjuk: itt nem az életet a fantáziában újjáalkotó író dolgozik, hanem a logikai introspektív embere, a pszichológiai elemző. És aggodalom támad a szerző drámai megjelenítő ereje iránt: a jelenetek nagy része úgy hat, mint illusztráció egy pszichológiai Napoleon életrajzhoz. Talán még nagyobb veszedelem, a mely aztán a következőkben meg is látszik: a sorsfordulatot, hogy Napoleon császár lesz-e vagy nem, kiveti Napoleonból magából, messze a színpad mögé, mikor mintegy sorshúzásra bizza; sikerül-e az utóból küldött három futárnak utolérni az elsőt, mielőtt ez Párisban átadná az izenetet. Ezzel már a priori irrelevánsá, válik minden, a mi ezután történik a dráma kicsorog a daraból, csak a helyzetrajz marad meg.

Napoleon elhatározása, hogy nem akar császár lenni, konsternálja az egész udvart. Elkezdik kérlelni. Talleyrand diplomáciai argumentumokkal, Talma hazafias frázisokkal, a tábornokok a hadsereg, s az eddigi sikerekre, saját érdemeikre való hivatkozással, a polgári paraszt szolgáló művésznőt. Mattoval, korzikai paraszt szolgálóval beszél meg a dolgát. Matto örül a tervnek, de hamar kiderül, hogy ő is azért, mert azt reméli, Napoleon Korzikában élére áll a helyi politikának, diadalra juttatja az ő pártját és veresbűzűt áll az ő ellenségein. Tehát még a jó Matto is csak azt akarja, a mit a többiek: behajszolni őt a politikai szerep folytatásába. Az emberek nem tudják, nem is akarják elgondolni, hogy ő magán-ember is, magán-életre is jog van, s nemcsak a nagylomra vágyhatik, önmagának követelheti önmagát. A

lángelme a legnagyobb lekööttség, csak kötelezettségei vannak, melyek fölemesztik azt, a mi az emberben ember. Mindezt a második felvonás meggyőzően és érdekesen demonstrálja, de ezzel csak részletezi és logikailag kiformalja, a mit az első felvonásban már jelzett. — A dráma most már teljesen eltűnt. Érdeklődésünket már csak a részletet kétségtelen érteke tartja fenn; minden részlet színpadilag jobb, mint a felvonás egészben. A magánérdekeknek a politikába való beleszövődését igen érdekesen mutatja meg s — itt mutatkozik leginkább az íróban a szocialista: a hadseregszállító karakterisztikusan kirajzolt alakjában lapidárisan jellemzi az elnyomottból egyszerű kapitalista elnyomóvá vált bourgeoisie profitvilágát. A legjobb pedig — az egész darab legjobb része — a Mattoval való jelenet. A látókörü korzikai paraszt, a ki a világíró Napoleon környezetében is a legfontosabb dolognak a maga kis lokális ügyét, az otthoni vendettát partharcot nézi s Napoleont, a ki ha akar a világ ura lehet, arra akarja rávenni, jöjjön haza korzikai pártvezérnek, messze emberi perspektívát nyit meg.

A harmadik felvonás már épen csak befejezi a darabot. Talleyrand még a rivalitás felébresztésével próbál hatni Napoleonra, azt mondja neki, Franciaországnak kell a császár és ha Napoleon nem akar lenni, akkor Moreau lesz a császár, a ki majd őt a hadbírózás elé állítja. A mérgezett nyíl hat is, kifakasztja Napoleon gyűlöletét Moreau ellen, de elhatározását nem ez módosítja meg, hanem a sorshúzás előlése: az első futár érkezett előbb Párisba, az utóból küldöttek már nem tudták utolérni és feltartóztatni. Azóta már Párisban kiküldötték őt császár, most már lehetetlen visszalépni, a fogoly megmarad saját nagysága börtönében. Azzal hűti le elkeseredését, hogy ezután a ceremóniák falával zárja el magát mindenkitől, elvág minden emberi kapcsolatot, csak a császár akar maradni mindenki számára. Elgondolkodva és impresszionáltnan, bár kissé fáradtan jövünk ki a színházból. Komolyan dolgan vetünk részt, komoly, gondolkodó és elmes író mutatta meg magát előttünk.

A szerző nagy köszönettel tartozik a színészek közül Odrynak, Pethesnek és Kürti Józsefnek. Odry, bár fizikai lehetlenség számára maszk és külső megjelenés dolgában a képekről nagyon is jól ismert Napoleon-alak illúzióját fölkelteni, hangban, beszédben, mozdulatban rendkívül intelligens megértéssel segít az írónak Napoleon belső küldelmét megértetni, Pethes sugárzó értelemmel, a beszédnek egész különös művészetével alakítja ki Talleyrand diplomata-alakját, Kürti pedig Matto kis jelenetében olyan típus-rajtot produkál,

melynek minden vonala és mozdulata él. Éles profilt ad *Bartos* a hadseregszállító, *Sugár* pedig a pápai nunczius alakjának. A nők közül *Paulay Erzsiné* és *Cs. Aczél Ilonának* van nagyobb szerepe, mindketten jobban játszanak művészetük megszokott átlagánál.

Schöpflin Aladár.

Szerkesztői üzenetek.

Versailles. Nem tartjuk aktuálisnak, érdekesnek sem a cikket, a mely a versaillesi kastélynak és parknak Baedeker-szerű leírásából az alkalomból, hogy a békekonferencia ott ülészik.

Szerelem tava. Tompa regéinek mintájára kiészelt történet, mondvasinált, invenzió nélküli mesével és hallatlanul száraz nyelven elmondva.

Az áradás. Az áradás leírásában van egy-két jó vonás, de maga a novella témája, alakjainak rajza minden írói szellem nélkül való.

Előfizetési feltételeink:

A **«Vasárnapi Ujság»** negyedévre 12 korona, félévre 24 korona, egész évre 48 korona.

Az előfizetések a **«Vasárnapi Ujság»** kiadóhivatalába, Budapest, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

KÉPTALÁNY.

A **«Vasárnapi Ujság»** 13-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Sietős dologba az ördög elgyedik.*

Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Vármege-u. 11.

MATTONI-FÉLE
GISSHÜBLER
természetes
égyvenyes SAVANYÚVIZ

Megjelent a
LA HONGRIE REPUBLICAINE
(Quatrième année de la Revue France Hongroise)
Előfizetési ár egy évre 40 K, fél évre 20 K.
Előfizetéseket elfogad a szerkesztőség:
Budapest, IV., Semmelweis-u. 4.
(Blockner hirdetési iroda) és Szeged, Pallavicini-u. 5.

MEGJELENT!
A többtermelés könyve
vagy
A kisgazda tudománya
Írta: Alvinczy Mihály.
E könyv a magyar kisgazdának akar utmutatója és vezetője lenni, rámutatva a többtermelés szükségességére és lehetőségére. Tárgyalja az okoskerü gazdálkodás egyes ágait, első-sorban és legkimerítőbben a gazdasági növénytermelést és állattenyésztést. A mű terjedelme 512 oldal.
Ára 8 korona.
Kapható:
LAMPÉL R. Könyvkereskedése (Wodianer P. és Fiai r.-l.-nél, Budapest, VI., Andrássy-út 21. és minden könyvkereskedésben.

Francia parfümök
Cour de Jeanette, Chelavier de Orsay, Quel que Beurs, Ambra Antique, Batschari, Lorigan Ideal, Tulipán, 14—K. Róza bonnarde, Chypre, Kairó mákvirág, Ibolya, Orgona, Gyöngyvirág, Akácia, Orchidea parfümök 9—koroniert dekanént, utárvétel.
GROSS ANTAL kivitelű háza,
Budapest, VIII. ker., József-körút 23. sz. főemelet.
Csiszolt és díszes üvegek raktáron.

A házi- és kertgazdaság
hasznos útmutatói:

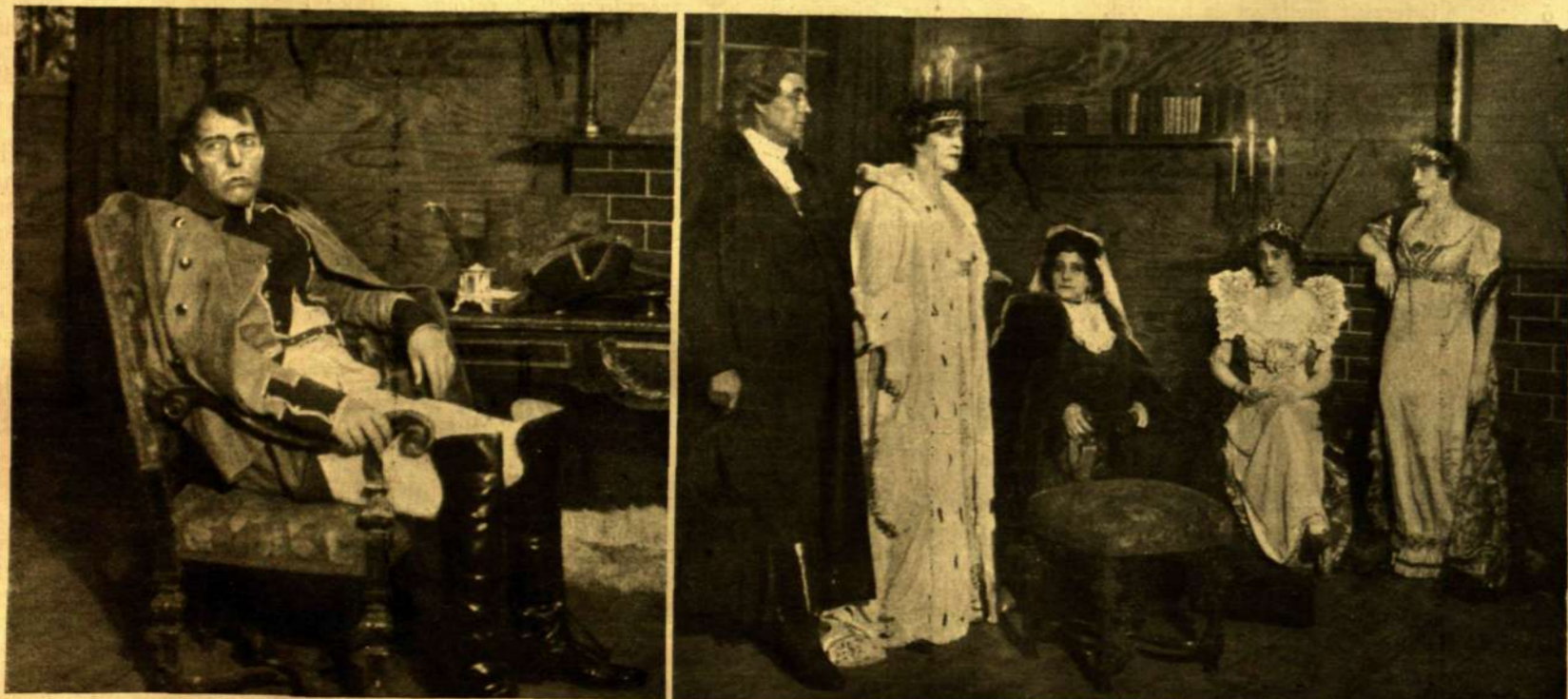
A zöldségtermesztés. A zöldségfélék eltarthatása, konzerválása. Írta *Rombay Dezső*. Ára 1 K 80 f.
Az aprójszág tartása és nevelése. Írta *Królopp Alfred*. — — — — — Ára 3 K 60 f.
A bogycs gyümölcsök tenyésztése és értékesítési módjai. Írta *Szántó Péter*, údolgozta *Kuthy Béla*. — — — — — Ára 1 K 80 f.
A kis gyümölcstermelés. A gyümölcsfák tenyésztése és ápolása — — — — — Ára 1 K 80 f.
Szőlőmivelés a legújabb elvek és tapasztalatok alapján. Írta *Rombay Dezső*. — — — — — Ára 3 K 60 f.
Melegágy a házikertben. Korai és igen korai konyhakerti vetemények előállítására házilag. Írta *Sávoly Sámuel*. — — — — — Ára 1 K 80 f.

Kaphatók és megrendelhetők:
A Franklin-Társulat (Méhner Vilmos-féle) könyvkiadóhivatalában
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
A főváros első és legnépszerűbb csipke-főnök: Gyár és VIII. Baross-u. 85.
Fűzők: II. Fő-utca 27. IV. Eötvös-út 6. Kezdeményező és kelmefestő gyári intézete. Utca 14. V. Harmad-utca 4. VI. Teréz-körút 39. Andrássy-út 16. VIII. József-körút 2. Telefon: Józsa-2-37.

Hajnövesztő, amilyen még nem létezett.
Rövid idő alatt dus haját növeszt és megakadályozza a hajhullást, megóvja a korai őszülést és az ősz hajnak eredeti színét visszahívja. Egy hónap alatt fényes eredmény. Ára 15 és 20 K. BOTÁR Z. REGINA kozmetikai műintézet.
Budapest, VII., Erzsébet-körút 34. I. em.
Arézápolás, arözögölés és villanymasszázs egész nap.

HIRDETÉSEK FELVÉTELNEK BLOCKNER I. HIRDETOIRODÁBAN IV., SEMMELWEIS-UTCZA 4. SZÁM.

I. Napoleon (Odry Árpád). II. Talleyrand (Pethes), Bonaparte Paulina (Cs. Aczél Ilona), Napoleon anyja (Hegyesy Mari), Bonaparte Karolina (Mátray Erzsi), Bonaparte Eliza (Lánczy Margit).

Tanuljon tárogatót minden magyar!

A «Wagner»-féle tárogató-iskola nemcsak tárogatóra, hanem kottára is megtanít minden zenekedvelőt vagy kezdőt a legrövidebb időn belül. Úgyes példákkal magyarázza az iskola miként kell kottát olvasni és tárogatózni úgy, hogy tanítóra egyáltalán nincs szükség és mégis gyorsan tanulunk. A «Wagner»-féle tárogató-iskola gyönyörű magyar népdalokat, újabb magyar és régi kurucz dalokat tartalmaz, többek között:

Csillagtényes nyári éjjel,
Messze mentél, nagyon messze,
Cserebogár, sárga cserebogár,
Ha majd egyszer a siromon,
Vallomás,
Három hervadt rózsza,
Fürdik a holdvilág,
Kék nefelejts,

Ugy még sohasem volt,
Ocskai brigadéros,
Hoffmann meséiből,
Eredeti Rákóczi nóta,
Bordal a „Bánk bán“-ból,
Bihari kesergője,
„Tosca“ operából,
Zsindelyezik a kaszárnya,

Leszopom a jó bort, stb. stb.

A «Wagner»-féle tárogató-iskola gyönyörű ábrákkal, nagy alakban, finom kivitelben, csekély 6 koronáért kapható minden papír-, könyv- és zeneműkereskedőnél, vagy a kiadónál

W Á G N E R

országszerte elismert elsőrendű magyar
hangszer- és beszélőgépek nagyáruháza

Budapest, VIII., József-körút 15. szám

Vidéki rendelésnél az összeg előre küldendő! Wagner-féle tárogatók 500 koronáig! Árjegyzék 50 fillér bélyeg ellenében bérmentve. Óvás! Figyeljen a «Wagner» névre, hogy máshoz be ne tévedjen.

22. SZÁM. 1919. (66. ÉVFOLYAM.)

SZEPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ HETILAP.

BUDAPEST, JUNIUS HÓ 1.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyszem-utca 4.

Egyes szám
ára 1 Kor.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 48.— korona
Félévre — 24.— korona
Negyedévre — 12.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldíj is csatolandó.

A NÉPBIZTOSOK MEGSZEMLÉLIK A VÖRÖS ŐRSÉG ROHAMSZÁDAIT
CSAPATSZEMLE A VÉRMEZÓN MÁJUS 25-ÉN